

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ ในจังหวัดขอนแก่น

Factors Affecting the Operation of Mudmee Silk Weaving in Khon Kaen

วิภาวี สีลากุล*
ดร.รุ่งนภา กิตติลาภ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการดำเนินงานทอผ้าไหมมัดหมี่ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ๓๓๑ คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์คือค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจวิธี Principal Component Analysis และใช้วิธีหมุนแกนอโรโกลแบบวาริเมกซ์ (Varimax Orthogonal Rotation) ค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (Factor Score Coefficients) ตั้งแต่ ๐.๓๕ ขึ้นไป

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปในการดำเนินงานทอผ้าไหมมัดหมี่ของผู้ทอผ้าไหมและทำผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมในจังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่เลือกใช้เส้นไหมจากผู้ผลิตเส้นไหมในชุมชน ไหมที่ใช้เป็นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน ลายมัดหมี่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ การมัดหมี่และย้อมสีจะทำด้วยตนเอง ใช้สีเคมีในการย้อมเส้นไหม ประสบการณ์ในการทอผ้าไหมมัดหมี่มากกว่า ๑๐ ปี ลายผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอเป็นลวดลายพืชพันธุ์ดอกไม้ ขั้นตอนที่ยากที่สุดคือการทอลวดลายผ้า ในการทำผ้าไหมมัดหมี่จะมีการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งกลุ่ม ผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอได้จะมีไว้เพื่อขายและใช้ในครัวเรือน ส่วนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าไหมมัดหมี่จะใช้วิธีการถ่ายทอดโดยการช่วยฝึกให้ทำ

๒. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การใช้เส้นไหมอย่างคุ้มค่า เส้นไหมมีเพียงพอในการทอ เส้นไหมมีคุณภาพตามที่ต้องการ การจัดหา

* นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

** อาจารย์ที่ปรึกษา

เส้นไหมทดแทนเมื่อเส้นไหมมีไม่เพียงพอ การใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำผ้าไหมมัดหมี่ การฝึกอบรมพัฒนาความรู้ในการทอผ้าไหมมัดหมี่ การควบคุมสินค้าคงเหลือ ค่าตอบแทนมีความเหมาะสม วัสดุอุปกรณ์ในการย้อมสีผ้าไหมมัดหมี่มีความเพียงพอ ความชำนาญในการย้อมสี เทคนิคการทอลวดลายของผ้าไหมมัดหมี่ ความรู้ในเรื่องสี การย้อมสีผ้าไหมมัดหมี่ วัสดุอุปกรณ์หาได้ง่ายในท้องถิ่นและความรู้ในเรื่องการทอผ้าไหมมัดหมี่ ผู้ทอผ้าไหมและทำผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมในจังหวัดขอนแก่นควรมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินที่ชัดเจน เพื่อสามารถบริหารต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้ ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ควรมีการลงทุนเพิ่มเติมโดยการรวบรวมทุนจากกลุ่ม หรือการจัดหาแหล่งเงินทุน เช่น จากหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการเงินต่างๆ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการ

คำสำคัญ: การดำเนินงาน, กลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่

Abstract

This research aims at studying general conditions in operating silk weaving and studying the factors which affect the operation of the silk in Khon Kaen. The sample population of 331 persons and the tool used for this research was a questionnaire. The data analysis was conducted by the means of the computer software to find the rates of percentage, mean, Principal Component Analysis, Varimax Orthogonal Rotation and employing Factor Score Coefficients from 0.35 and above.

The research outcomes are revealed as follows:

1. In general, the operation of Mudmee silk and Mudmee silk products have been carried out in the province. Most people opt for silk from the silk manufacturers in the community, which uses it as a local Thai species. Mudmee pattern has been inherited from the ancestors, that is, Mudmee weaving and dyeing is made on the weavers' own using chemical to dye the silk. Furthermore, the local weavers' experience in weaving Mudmee more than 10 years. Mudmee silk is woven in floral pattern and there is a Mudmee silk weavers group to produce their products for trade and personal use. The knowledge of weaving Mudmee is conveyed by means of training.

2. The factors which affect the operation of the silk in Khon Kaen, the overall efficiency is at a high level, namely; silk-efficiency, high quality of silk as required, supplying of silk replacement on silk is inadequate, using technology in helping to weave

their silk, training of the Mudmee silk weaving, inventory control, appropriate compensation, materials for dyeing Mudmee are sufficient, expertise in dyeing, knowledge of colour, materials that are available locally and knowledge about Mudmee silk. Moreover, the weavers and Mudmee silk production in Khon Kaen: are as follows there should be a clear plan for spending money in order to manage costs and expenses. Suggestions on implementation: there should be more investment by collecting funds from the group or financing such as from government sector or financial institutions in order for well-managed.

Keywords: Operation, Implementation, Mudmee Silk Weavers Group

๑. บทนำ

“ผ้า” เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของการดำรงชีวิตของมนุษย์ นอกจาก อาหาร ที่อยู่อาศัย และ ยารักษาโรค ในสังคมเกษตรจะมีการทอผ้าเพื่อใช้สอยภายในครอบครัว โดยการถ่ายทอดวิธีการทอผ้าให้แก่สมาชิกที่เป็นเพศหญิง ซึ่งนับว่าเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม การทอผ้าของไทยมีมาแต่โบราณ จากอดีตถึงปัจจุบัน มนุษย์ได้พัฒนาการทอผ้าทั้งรูปแบบ เทคนิคการย้อมสี และการออกแบบลวดลาย ดังปรากฏในจดหมายเหตุและพงศาวดารครั้งสมัยสุโขทัย อยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีการทอผ้าตามกลุ่มชนต่างๆ ของไทย เช่น ข่า กระเสี๊ยะ กระเลิง ส่วย ฯลฯ ผ้าทอในประเทศไทยแสดงถึง ศิลปะภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งแบ่งประเภทของผ้าทอได้เป็นสองประเภท ตามวัตถุประสงค์ในการทอ และกรรมวิธีในการทอคือ ๑) ผ้าทอที่แบ่งตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ ได้แก่ ผ้าย และไหม ผ้าย เป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย เป็นพืชเขตร้อน ชอบดินปนทราย และอากาศโปร่ง ไม่ชอบที่ร่ม เส้นใยของผ้าย

จะดูดความชื้นได้ง่าย และเมื่อดูดความชื้นแล้วจะระเหยเป็นไอน้ำดังนั้นเมื่อสวมใส่เสื้อผ้าที่ทำด้วยผ้าฝ้ายจะมีความรู้สึกเย็นสบาย ไหม เส้นใยไหมได้จากตัวไหม ซึ่งส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงไหมกันในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ตัวไหมมีลักษณะคล้ายหนอน เมื่อแก่ตัวจะชักใยหุ้มตัวของมันเอง เรียกว่า รังไหม รังไหมนี้จะนำมาสาวเป็นเส้นไหม แล้วจึงนำไปฟอกด้วยการต้มด้วยด่างและนำมาทอเพื่อให้ได้ เส้นใยไหม หลังจากนั้นจึงนำมาย้อมสีและนำไปทอเป็นผืนผ้าตามที่ต้องการ เส้นไหมมีคุณสมบัติ ลื่น มัน และยืดหยุ่นได้ดี ๒) ผ้าทอที่แบ่งตามกรรมวิธีในการทอ ซึ่งมีชื่อเรียกต่างกันออกไปตามลวดลายที่เกิดจากการทอบนผืนผ้า เช่น ผ้ามัดหมี่ มีกรรมวิธีการทอที่ทำให้ให้เกิดลวดลาย โดยการย้อมเส้นฝ้ายให้ต่าง โดยการผูกมัดให้เกิดช่องว่าง การทอผ้ามัดหมี่แต่ละผืนต้องใช้เวลาและความประณีต โดยจัดเรียงเส้นไหมและฝ้ายให้สม่ำเสมอ คงที่ กรรมวิธีต้องเรียงลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง เพื่อทำให้เกิดลวดลายสวยงามตามต้องการ ผ้าจก การทอจกเป็นกรรมวิธีการทอและการ

ปักผ้าไปพร้อมๆ กัน การทอลวดลายใช้วิธีการเพิ่ม ด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าเป็นช่องๆ ไม่ติดต่อกันตลอด หน้ากว้างของผ้า ซึ่งจะทำได้โดยใช้ไม้หรือขม่ม่น หรือนิ้วมือยกขึ้นเป็นการทอผสมการปักลายๆ ผ้า ขิด เป็นการทอผ้าด้วยกรรมวิธี เขี่ย หรือสะกิดเส้น ด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นพุ่งไปตามแนวเส้นยืน จังหวะการสอดเส้นด้ายพุ่งจะทำให้เกิดลวดลายรูปแบบต่างๆ ผ้าแพรวา เป็นผ้าทอมือด้วยกรรมวิธีทอ ผ้าให้เกิดลวดลาย ลักษณะผสมกันระหว่างลายขิดกับลายจกผ้าแพรวาต้องมีหลายๆ ลายอยู่ในผืน เดียวกัน ฝ่ายกดอก มีกรรมวิธีการทอให้เกิด ลวดลายในการยกตะกรอแยกด้ายเส้นยืน แต่ไม่ได้ เพิ่มเส้นด้ายยืน หรือ เส้นพุ่งพิเศษเข้าไปในผืนผ้า แต่ในบางครั้งจะยกดอกด้วยการเพิ่มเส้นพุ่งจำนวน สองเส้นหรือมากกว่านั้นเข้าไป^๑

ผ้าไหมไทย เป็นผ้าที่แสดงถึงเอกลักษณ์ ของความเป็นไทยที่มีมาช้านาน บ่งบอกถึงศิลปะ วัฒนธรรมที่สืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่งรุ่นหนึ่ง แสดง ถึงภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่นำเอาความรู้ที่มี อยู่ถ่ายทอดออกมาเป็นผืนผ้าซึ่งจะเห็นได้จาก ลวดลายต่างๆ ที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิต และภูมิปัญญา ของคนในท้องถิ่น ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบทอด กรรมวิธีในการทอผ้าเป็นเทคนิคของแต่ละคน เพราะวิธีการทอ การสอดเส้นไหม การใส่น้ำหนัก ในการทอผ้าก็เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังนั้น การ

ถ่ายทอดภูมิปัญญาจึงแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ ของแต่ละบุคคล และด้วยพระมหากษัตริย์คุณของ พระบาทสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถที่ ทรงพระกรุณานำผ้าไหมไทยออกสู่ตลาดโลก ทำให้ ผ้าไหมไทยได้รับการยอมรับและเป็นที่นิยมใน ระดับสากล โดยมีการพัฒนารูปแบบการผลิตผ้า ไหมให้ได้รับมาตรฐานการผลิตที่มีคุณภาพโดยใช้ ตราสัญลักษณ์นกยูงพระราชทานเพื่อให้เกิดความ มั่นใจในคุณภาพและมาตรฐานของผ้าไหมไทย ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นประชาคม อาเซียน (AEC) ซึ่งส่งผลกระทบต่อในด้านเศรษฐกิจ ทั้งด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว เป็นโอกาส ที่ไทยจะได้ผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยไปสู่ ตลาดอาเซียน ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาไม่ว่าจะ เป็นในด้านบุคลากร ด้านทักษะความรู้ ให้สามารถ สร้างงานสร้างรายได้ที่ยั่งยืนตามแนวทางหลัก เศรษฐกิจพอเพียงโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติได้อันเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการบริหารและพัฒนาประเทศเริ่มตั้งแต่ ฉบับที่ ๘ (๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) ถึงฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ควบคู่ไปกับการบูรณาการการพัฒนา แบบบูรณาการโดยใช้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา^๒

ในจังหวัดขอนแก่นเช่นเดียวกัน ประชากร ส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม โดยเมื่อมีเวลาว่าง จากการทำอาชีพหลักคือ การทำนา ทำไร่ ก็จะทำ

^๑ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, *ผ้าไทย : มรดกที่ควรอนุรักษ์*. แหล่งที่มา : <http://www.lib.th/ journal/ thaicloth.html> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๕].

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙*. แหล่งที่มา : <http://www.ldd.go.th/ files/FilesFolders/ Documents/475ef649-a2a1-4355-a038> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๔].

รายได้เสริม โดยอาชีพเสริมที่ได้รับความนิยมอย่างหนึ่งคือการทอผ้า ซึ่งในปัจจุบันการทอผ้าไหม โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่ถือได้ว่าได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก จนแทบจะกลายเป็นอาชีพหลักของบางชุมชนเลยทีเดียว การที่รัฐบาลมุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ มีการพัฒนา เสริมสร้างรายได้ มีภูมิคุ้มกันในตนเอง ซึ่งหมายถึงสามารถอยู่รอดโดยการพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น การดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมจึงเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์และพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่นในครั้งนี โดยศึกษาถึงสภาพทั่วไปของการดำเนินการทอผ้าไหมมัดหมี่ การจัดการทรัพยากรด้านบุคคล เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการทอผ้าไหมมัดหมี่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนารายได้ให้กับครอบครัว ชุมชน และสังคมต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น

๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย การวิจัยครั้งนี้กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทอผ้าไหมและทำผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมในจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๒,๓๘๒ คน^๓ จาก ๒๖ อำเภอ กลุ่มตัวอย่างใช้การเปิดตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๓๓๑ คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบ่งออกเป็น ๔ ตอน การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นมาให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ คน ตรวจสอบความตรง (Validity) ในด้านเนื้อหา ภาษา ข้อความ ความหมาย และโครงสร้าง รวมทั้งการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับสิ่งที่ต้องการศึกษา (Item Objective Congruency : IOC) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา คำนวณค่าอิสระ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของเนื้อหา นำไปจัดพิมพ์เพื่อส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมการคำนวณชุดค่าสถิติสำเร็จรูปด้วย

^๓ กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เกษตร, ข้อมูลผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและผลผลิตปี ๒๕๕๗. แหล่งที่มา : <http://www.gdsd.go.th/newqdsd/insidepage.php?pageid=54> [๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

คอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ ประกอบใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) วิธี Principal Component Analysis และใช้วิธีหมุนแกนอโร โทนอนัลแบบวาริแมกซ์ (Varimax Orthogonal Rotation) เพื่อสกัดตัวแปรที่ไม่สำคัญออกไป สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกตัวแปรที่สำคัญจากองค์ประกอบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการ หมุนแกน คือ ตัวแปรสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ จะต้องมีค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (Factor Score Coefficients) ตั้งแต่ ๐.๓๕ ขึ้นไปจึง จะถือได้ว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญจริงๆ

๔. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามคือส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๘๘ โดยมีช่วงอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๗ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยส่วนใหญ่จบ การศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๘๘ มีอาชีพหลักคือเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๑๔ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๘๗ ในด้านสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ส่วนใหญ่เลือกใช้เส้นไหมจากผู้ผลิตเส้นไหม ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๔๖ โดยพันธุ์ไหมที่ใช้ ส่วนใหญ่เป็นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๘๖ ด้านการออกแบบลายมัดหมี่ส่วนใหญ่จะ

ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๗๗ ในด้านการมัดหมี่ส่วนใหญ่จะมัดหมี่ด้วย ตนเอง คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๖๔ สีที่ใช้ในการย้อม เส้นไหมมัดหมี่ใช้สีเคมี คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑๑ โดย ส่วนใหญ่จะย้อมสีเอง คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๔๐ ใน ด้านการทอผ้าไหมมัดหมี่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ ในการทอผ้าไหมมัดหมี่มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อย ละ ๕๕.๒๙ ลายที่ทอส่วนใหญ่เป็นลวดลายพืชพันธุ์ ดอกไม้ คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๒ ในขั้นตอนการ ดำเนินการทำผ้าไหมมัดหมี่ส่วนใหญ่จะมีความ ชำนาญมากที่สุดคือการทอลวดลายผ้า คิดเป็นร้อย ละ ๔๗.๗๔ โดยการทำผ้าไหมมัดหมี่จะดำเนินการ โดยมีการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๖๐ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์และการถ่ายทอด ความรู้การทอผ้าไหมมัดหมี่พบว่า ส่วนใหญ่ทอผ้า ไหมมัดหมี่ไว้เพื่อขายและใช้ในครัวเรือน คิดเป็น ร้อยละ ๗๓.๔๑ ส่วนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้า ไหมมัดหมี่จะใช้วิธีช่วยฝึกให้ทำ คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕๔ สภาพปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของ กลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่และทำผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมมัด หมี่มีความเห็นต่อประสิทธิภาพในการทอผ้าไหม มัดหมี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกรายด้าน ดังนี้ ด้านบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็น ว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุดคือสถานที่ในการทอผ้า มีความเหมาะสม รองลงมาคือมีความรู้ในเรื่องสี การย้อมสีไหมมัดหมี่ ความรู้ในเรื่องการทอผ้าไหม มัดหมี่ เทคนิคการทอลวดลาย สมาชิกมีส่วนร่วมใน การแสดงความคิดเห็น โดยมีระดับความคิดเห็นใน ระดับมากที่สุด ส่วนด้านวัตถุดิบ วัสดุและอุปกรณ์

เห็นว่า มีประสิทธิภาพโดยรวมในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ การใช้วัตถุดิบเส้นไหมอย่างคุ้มค่า วัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้าไหมมัดหมี่มีเพียงพอ และวัสดุอุปกรณ์ในการย้อมสีไหมมัดหมี่มีเพียงพอ ด้านเงินทุนมีความเห็นว่า มีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง โดยเห็นว่าการวางแผนการใช้จ่ายเงินมีประสิทธิภาพในระดับมาก รองลงมาคือ การรวบรวมเงิน การชำระหนี้ ด้านวิธีการจัดการมีความเห็นว่า มีประสิทธิภาพในระดับมาก ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือด้านการจัดหาแรงงานทอผ้าไหมมัดหมี่ รองลงมาคือ การจัดหาวัตถุดิบเส้นไหมทดแทนเมื่อเส้นไหมไม่เพียงพอ และการทำบัญชีมีความชัดเจน ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น ปัจจัยองค์ประกอบที่มีคะแนน Factor Loading ตั้งแต่ ๐.๓๕ ขึ้นไป ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาให้เป็นตัวแปรสำคัญเพื่อนำไปสร้างเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น มี ๑๔ ประเด็นสำคัญ โดยประกอบไปด้วยปัจจัยดังนี้ เส้นไหมมีเพียงพอในการทอ ใช้วัตถุดิบเส้นไหมอย่างคุ้มค่า เส้นไหมมีคุณภาพตามที่ต้องการ การควบคุมสินค้าคงเหลือ การจัดหาเส้นไหมทดแทนเมื่อเส้นไหมไม่เพียงพอ การฝึกอบรมพัฒนาความรู้ในการทอผ้าไหมมัดหมี่ การใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำผ้าไหมมัดหมี่ ค่าตอบแทนมีความเหมาะสม วัสดุอุปกรณ์ในการย้อมสีผ้าไหมมัดหมี่มีความเพียงพอ

ความชำนาญในการย้อมสี เทคนิคการทอลวดลายของผ้าไหมมัดหมี่ ความรู้ในเรื่องสี การย้อมสีผ้าไหมมัดหมี่ วัสดุอุปกรณ์หาได้ง่ายในท้องถิ่น และความรู้ในเรื่องการทอผ้าไหมมัดหมี่

๕. อภิปรายผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของผู้ทอผ้าไหมและทำผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมในจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพหลักคือเกษตรกรกรรมมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท เส้นไหมที่ใช้ในการทอผ้าไหมมัดหมี่ใช้เส้นไหมจากผู้ผลิตในชุมชน เป็นเส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน การทอลวดลายได้จากการสืบทอดจากบรรพบุรุษ มัดหมี่และการย้อมสีจะทำด้วยตนเอง สีที่ใช้ย้อมไหมเป็นสีเคมี ประสบการณ์ในการทอผ้าไหมมัดหมี่มากกว่า ๑๐ ปี ลายที่ทอส่วนใหญ่เป็นลายพืชพันธุ์ดอกไม้ การทอลวดลายผ้าไหมมัดหมี่จะเป็นสิ่งที่ชำนาญที่สุดในกระบวนการทำผ้าไหมมัดหมี่ และจะมีการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งกลุ่มกันทอผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอเสร็จแล้วจะนำไปขายและใช้ในครัวเรือน กรรมวิธีการถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้าไหมมัดหมี่จะทำโดยการช่วยฝึกให้ทำ ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่นพบว่าปัจจัยที่มีต่อประสิทธิภาพการทอผ้าไหมมัดหมี่ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดคล้อยกับงานวิจัยของวัชระ บุรีมาต^๔ ได้ศึกษา

^๔ วัชระ บุรีมาต, “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โดยใช้หลักการบริหาร 4M’s ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครพนม), ๒๕๕๔.

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โดยใช้หลักการ
บริหาร 4M's ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอ
เซกา จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่าการ
บริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โดยใช้หลักการบริหาร
4M's ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก
เมื่อศึกษารายด้านปัจจัยการดำเนินงานที่มีต่อ
ประสิทธิภาพการทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัด
ขอนแก่น พบว่า ด้านบุคคลมีประสิทธิภาพในระดับ
มาก โดยด้านที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุดคือ การจัด
สถานที่ในการทอผ้าให้มีความเหมาะสม รองลงมา
คือมีความรู้ในเรื่องสี การย้อมสีไหมมัดหมี่ ความรู้
ในเรื่องการทอผ้าไหมมัดหมี่ เทคนิคการทอ
ลดตาย และสมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
สอดคล้องกับงานวิจัยของสมยศ แยมเนียน^๕
ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน
ของพนักงานปฏิบัติการบริษัท เอเชีย มาเรีน
เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า
พนักงานมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมใน
การปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับ
งานวิจัยของณัฐนันท์ มั่นตะพงค์^๖ ได้ศึกษา
ประสิทธิภาพการบริหารงานของโรงเรียนชลประทาน
สงเคราะห์ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ประสิทธิภาพการ
บริหารงานของโรงเรียนชลประทานสงเคราะห์
จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารงานบุคคลโดยภาพ

รวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ
พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าว
แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพการบริหารงานของ
โรงเรียนชลประทานสงเคราะห์ จังหวัดนนทบุรีให้
ความสำคัญต่อการวางแผนอัตรากำลังคนและ
บุคลากรในสถานศึกษาให้เหมาะสมและเพียงพอ
ต่อนักเรียน และดำเนินการสรรหาบุคลากรที่มี
ความรู้ ความสามารถ เพื่อพัฒนาการศึกษา ด้าน
วัตถุดิบ วัสดุและอุปกรณ์มีประสิทธิภาพในระดับ
มากที่สุด โดยมีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการใช้
วัตถุดิบเส้นไหมอย่างคุ้มค่า รองลงมาคือวัสดุ
อุปกรณ์มีเพียงพอในการทอผ้าไหมมัดหมี่ ด้านเงิน
ทุนมีประสิทธิภาพโดยรวมในระดับปานกลาง โดย
ด้านการวางแผนการใช้จ่ายเงินมีประสิทธิภาพ
ในระดับมาก รองลงมาคือการรวบรวมเงิน
ทุน การชำระหนี้ การควบคุมการใช้จ่ายเงิน การจ่าย
เงินปันผล และที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุดคือการกั
ยืมเงินจากสถาบันการเงิน ด้านวิธีการจัดการเห็น
ว่า มีประสิทธิภาพโดยรวมในระดับมาก ด้านที่มี
ประสิทธิภาพสูงที่สุดคือการจัดหาแรงงานทอผ้า
ไหมมัดหมี่ รองลงมาคือ การจัดหาเส้นไหมทดแทน
เมื่อเส้นไหมมีไม่เพียงพอ การจัดทำบัญชีชัดเจน
การควบคุมสินค้าคงเหลือ การจัดหาตลาดเพื่อขาย
สินค้า การจัดสรรรายได้เหมาะสม การใช้สื่อ

^๕ สมยศ แยมเนียน, “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานปฏิบัติการบริษัท เอเชียมาเรีน เซอร์วิส จำกัด (มหาชน)”, สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๕๑.

^๖ ณัฐนันท์ มั่นตะพงค์, “ประสิทธิภาพการบริหารงานของโรงเรียนชลประทานสงเคราะห์ จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

ประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต การใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำผ้าไหมมัดหมี่ และการจัดสวัสดิการให้สมาชิกในกลุ่มตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูภาวนารัตนาภรณ์ (ภาพล สิริภทโท)^๗ ได้ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารจัดการจากการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก สำหรับปัจจัยที่มีต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น พบว่ามี ๑๔ ปัจจัยสำคัญที่มีต่อประสิทธิภาพการทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น คือ เส้นไหมมีเพียงพอในการทอ ivo้วัตถุดิบเส้นไหมอย่างคุ้มค่า เส้นไหมมีคุณภาพตามที่ต้องการ การควบคุมสินค้าคงเหลือ การจัดหาเส้นไหมทดแทนเมื่อเส้นไหมมีไม่เพียงพอ การฝึกอบรมพัฒนาความรู้ในการทอผ้าไหมมัดหมี่ การใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำผ้าไหมมัดหมี่ ค่าตอบแทนมีความเหมาะสม วัสดุอุปกรณ์ในการย้อมสีผ้าไหมมัดหมี่มีความเพียงพอ ความชำนาญในการย้อมสี เทคนิคการทอลวดลายของผ้าไหมมัดหมี่ ความรู้ในเรื่องสี การย้อมสีผ้าไหมมัดหมี่ วัสดุอุปกรณ์หาได้ง่ายในท้องถิ่น และความรู้ในเรื่องการทอผ้าไหมมัดหมี่

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. การนำผลการศึกษาไปใช้

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยในด้านเงินทุนอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑.๑ ผู้ทอผ้าไหมและทำผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมในจังหวัดขอนแก่นควรมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินที่ชัดเจน เพื่อสามารถบริหารต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้

๑.๒ ควรมีการลงทุนเพิ่มเติมโดยการรวบรวมทุนจากกลุ่ม หรือการจัดหาแหล่งเงินทุน เช่น จากหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการเงินต่างๆ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการ

๒. การทำวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การทอผ้าไหมของผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่นเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการทอผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น

๒.๒ ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับตลาดความต้องการใช้ผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดขอนแก่น เช่น ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปของผ้าไหมมัดหมี่ การนำผ้าไหมมัดหมี่ไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ เป็นต้น

^๗ พระครูภาวนารัตนาภรณ์ (ภาพล สิริภทโท), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ณัฐนันท์ มั่นตะพงค์. “ประสิทธิภาพการบริหารงานของโรงเรียนชลประทานสงเคราะห์ จังหวัดนนทบุรี”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูภาวนารัตนาภรณ์ (กาพล สิริภทฺโท). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

วัชระ บุรีมาต. “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โดยใช้หลักการบริหาร 4M's ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครพนม, ๒๕๕๔.

สมยศ แยมเผื่อน. “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานปฏิบัติการ บริษัท เอเชียมารีนเซอร์วิส จำกัด (มหาชน)”. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

(๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. ข้อมูลผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและผลผลิตปี ๒๕๕๗. แหล่งที่มา : http://www.gsds.go.th/newqsds/inside_page.php?pageid=54 [๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ผ้าไทย : มรดกที่ควรอนุรักษ์. แหล่งที่มา : <http://www.lib.th/journal/thaicloth.html> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๕].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙. แหล่งที่มา : <http://www.ldr.go.th/files/FilesFolders/Documents/475ef649-a2a14355-a038> [๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔].